

**Over competente mannen en linkse vrouwen: politieke
genderstereotypen in Vlaanderen - Robin Devroe en Bram Wauters**

Deze working paper werd gepresenteerd op het Sophia colloquium 2017. De eindverantwoordelijkheid voor de vorm en de inhoud ligt volledig bij de auteur.

Voor meer info: www.sophia.be.

English abstract

On the basis of a candidate's sex, voters ascribe particular personality traits, capacities and opinions to candidates (often to the detriment of women), which are referred to as political gender stereotypes. The prevalence of political gender stereotypes has almost exclusively been investigated in the United States. Since the presence of these stereotypes is highly dependent on contextual factors, we switch the context and investigate whether they are also present in a List-PR system with a high share of women in parliament spread over different parties.

The results of our experimental study, conducted in Flanders (Belgium), provide evidence for the existence of stereotypical patterns. The differences in perceived issue competence are, however, rather small and not always unequivocal, but larger differences were found in terms of ideological position. This leads us to conclude that misperceptions about women's ideological orientation might be persistent and difficult to overcome. Moreover, our results demonstrate that the argument that female politicians are perceived as more leftist because

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

they disproportionately belong to leftist parties does not hold, since female politicians are rather equally spread over the different parties in Belgium.

Abstract

Op basis van het geslacht van een kandidaat schrijven kiezers bepaalde persoonlijkheidskenmerken, competenties en politieke overtuigingen toe aan kandidaten, vaak ten nadele van vrouwen. Dit wordt gevat onder de noemer '*politieke gender stereotypen*'. Het bestaan van politieke gender stereotypen werd lange tijd exclusief in de context van de Verenigde Staten onderzocht. De aanwezigheid van deze stereotypen is echter sterk afhankelijk van contextuele factoren. Daarom focussen we in deze studie op Vlaanderen, waar vrouwen, in vergelijking met de VS, beter vertegenwoordigd zijn in het parlement en meer verspreid zijn over de verschillende politieke partijen.

De resultaten van ons experimenteel onderzoek tonen aan dat ook in deze context stereotype patronen aanwezig zijn. De verschillen inzake gepercipieerde competentie zijn echter gering, maar er zijn wel grotere verschillen vast te stellen inzake gepercipieerde ideologische positie. Dit leidt ons tot de conclusie dat misvattingen over de ideologische oriëntatie van vrouwelijke kandidaten moeilijk te weerleggen zijn. Bovendien tonen onze resultaten aan dat het argument dat vrouwelijke politici als linkser gezien worden omdat ze voornamelijk binnen linkse partijen te vinden zijn, niet geldt, aangezien vrouwelijke politici vrij evenredig verspreid zijn over de verschillende partijen in Vlaanderen.

1. Inleiding

Het doel van deze paper is om de rol van politieke gender stereotypen als mogelijke bron van vooroordeel ten opzichte van vrouwelijke politici te onderzoeken. Gender stereotypen zijn inherent aanwezig in onze samenleving en spelen ook in de politiek een rol. Het ontbreekt

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

kiezers vaak de tijd, middelen of interesse om zich goed te informeren over alle verkiezingskandidaten. Daarom zijn ze afhankelijk van 'cues' (McDermott, 2009), zoals het geslacht van de kandidaat. Onderzoek toont aan dat kiezers het geslacht van een kandidaat vaak (onbewust) associëren onbewust met bepaalde persoonlijkheidskenmerken, competenties en politieke overtuigingen (Huddy & Terkildsen, 1993a). Dit wordt gevat onder de noemer '*politieke gender stereotypen*' (Dolan, 2014).

Het bestaan van politieke gender stereotypen werd reeds uitvoerig gedocumenteerd in de VS, waar vrouwelijke vertegenwoordigers eerder de uitzondering dan de regel zijn en vooral te vinden zijn binnen de Democratische Partij. In het algemeen worden vrouwen beschouwd als competent in een aantal zogenaamde '*communal*' beleidsdomeinen, zoals onderwijs en gezondheidszorg, terwijl kiezers ervan uitgaan dat mannelijke kandidaten uitblinken in alle andere beleidsdomeinen (Alexander & Andersen, 1993; Kahn, 1996; Matland, 1994). Bovendien worden vrouwen ook stelselmatig linkser dan mannen gepercipieerd (Dolan, 2014; Huddy & Terkildsen, 1993b; Koch, 2002; Sapiro, 1981).

We kunnen de resultaten van deze Amerikaanse onderzoeken echter niet zomaar extrapoleren naar andere politieke systemen. De VS heeft immers een heel specifieke politieke cultuur en context. Bovendien zijn de opvattingen die kiezers over vrouwen in de politiek hebben ook aan verandering onderhevig. Over de jaren heen geraken kiezers wellicht ook meer vertrouwd met vrouwelijke kandidaten, die in toenemende mate de politieke arena betreden. Het is daarom noodzakelijk om het bestaan van politieke gender stereotypen ook in andere contexten te onderzoeken. Met uitzondering van Matland's (1994) studie naar politieke gender stereotypen in de Noorse context, bleef de Europese context in deze onderbelicht.

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Wij focussen hier op Vlaanderen. Vlaanderen wordt gekenmerkt door een zeer gefragmenteerd partijsysteem (Deschouwer, 2012), waarbij vrouwelijke politici relatief evenredig verspreid zijn over de verschillende partijen. Bovendien resulteert onze electorale setting (een zeer proportioneel kiessysteem in combinatie met de aanwezigheid van bindende gender quota) in een hoog aantal vrouwelijke verkozenen (één van de hoogste ter wereld). We kunnen dan ook stellen dat we hier te maken hebben met een meer gender-neutrale, vrouwvriendelijke politieke context in vergelijking met de context die terug te vinden is in veel meerderheidssystemen (Krook & Schwindt-Bayer, 2013), zoals bv. de VS. 'Exposure' theorie (Jennings, 2006) stelt dat personen die frequent blootgesteld worden aan gender-neutrale informatie en gelijkheid tussen mannen en vrouwen (zoals de aanwezigheid van vrouwen in politieke topfuncties), ook meer zullen openstaan voor een sterkere aanwezigheid van vrouwen op het politieke toneel. Logischerwijs neemt de kans op de aanwezigheid van stereotype patronen dan ook af.

De invulling van politieke gender stereotypen is tweeledig. Enerzijds verwijst dit naar het idee dat geslachtsgebonden persoonlijkheidskenmerken verwachtingen creëren dat mannen en vrouwen competent zijn in verschillende domeinen (issues). Dit heeft mogelijks belangrijke gevolgen inzake stemkeuze- en voorkeur, aangezien competentie een centraal criterium is bij de beoordeling die kiezers maken van verkiezingskandidaten (André, Pilet, & Wauters, 2010; Goeminne & Swyngedouw, 2007). Anderzijds verwijzen politieke gender stereotypen ook naar het idee dat mannen en vrouwen een andere ideologische overtuiging hebben. Concreet worden vrouwen als linkser gepercipieerd dan mannen (Huddy & Terkildsen, 1993b). Naast de verschillende persoonlijkheidskenmerken die aan mannen en vrouwen toegeschreven worden, is er nog een bijkomende reden waarom vrouwen als linkser gepercipieerd worden. In de VS zijn vrouwen voornamelijk terug te vinden binnen de Democratische Partij, die meer

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

links is (in Europese termen) dan de Republikeinen. Het ideologische label dat op deze partij kleeft, wordt dan ook getransfereerd naar de kandidaten van deze partij.

In dit artikel gaan we na of politieke gender stereotypen aanwezig zijn in Vlaanderen. Daarbij focussen we op twee centrale onderzoeksvragen: schatten kiezers de issue competenties (OV1) en ideologische posities (OV2) van vrouwelijke en mannelijke kandidaten anders in? We trachten deze vragen te beantwoorden aan de hand van een experimenteel onderzoek, uitgevoerd in 2017 bij 2 500 Vlamingen.

Dit artikel gaat als volgt verder. Het eerste deel gaat dieper in op de politieke ondervertegenwoordiging van vrouwen en factoren die dit kunnen verklaren. Deel twee focust op politieke gender stereotypen en contextvariabelen die bepalen in welke mate politieke gender stereotypen voorkomen. Een overzicht van eerder onderzoek naar politieke gender stereotypen biedt ons een algemeen kader voor de verdere ontwikkeling van onze hypotheses in het derde deel. In het vierde lichten we ons methodologisch design toe, gevolgd door een overzicht en grondige bespreking van onze voornaamste onderzoeksresultaten. In de concluderende paragraaf zal worden beargumenteerd dat stereotiepe percepties over de ideologische oriëntatie van vrouwen mogelijk een nadeel voor hen betekent bij (rechtse) kiezers.

2. De politieke ondervertegenwoordiging van vrouwen

Er kunnen vier, aan elkaar gerelateerde, dimensies van politieke vertegenwoordiging onderscheiden worden: formele, descriptieve, inhoudelijke en symbolische vertegenwoordiging (Pitkin, 1967). De descriptieve dimensie, die verwijst naar de mate waarin vertegenwoordigers de vertegenwoordigden weerspiegelen (Norris & Franklin, 1997), is de meest relevante voor deze studie. Vrouwen kunnen beschouwd worden als een specifieke belangengroepen met een eigen set aan waarden en belangen (Sapiro, 1981), en daarom is

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

hun aanwezigheid in de politieke arena van vitaal belang. Dit kan gekoppeld worden aan het idee van een '*politics of presence*' (Phillips, 1995), waarin wordt gesteld dat de persoonlijke kenmerken van vertegenwoordigers van cruciaal belang zijn, omdat dit bepaalt welke levenservaringen iemand opdoet en dus ook welke belangen en beleidsvoorkeuren iemand nastreeft.

Vanuit een theoretisch perspectief is het 4-fasenmodel van politieke rekrutering (Norris & Lovenduski, 1993) bijzonder relevant om de politieke ondervertegenwoordiging van vrouwen te verklaren. Dit is een sequentieel model, dat begint bij de grote groep van burgers die formeel in aanmerking komen om zich kandidaat te stellen voor een politiek ambt (1), en daarna overgaat naar een kleinere groep burgers die politieke ambities nastreven (2), zij die geselecteerd worden om een politieke functie te ambiëren (3), en uiteindelijk, tot de kleinste groep burgers die ook daadwerkelijk verkozen wordt (4). In het utopische geval dat er geen vertekening zou zijn, moeten de kenmerken van de personen die aanwezig zijn in elk van deze fases ongeveer gelijk zijn. In realiteit zien we echter dat de groep vrouwen steeds kleiner wordt bij de overgang van elke fase naar de volgende.

In deze studie focussen we op de laatste fase en de rol van kiezers. In de volgende paragraaf zullen we dieper ingaan op één specifiek aspect dat mogelijk aan de basis ligt van een potentiële bias ten opzichte van vrouwelijke kandidaten, namelijk politieke gender stereotypen.

3. Politieke gender stereotypen

Stereotypering is het proces waarbij men, door directe ervaringen met bepaalde sociale groepen of andere blootstelling eraan, overtuigingen ontwikkelt over deze groepen, en kenmerken die men toeschrijft aan die groep ook aan individuele leden van die groep linkt (Dolan, 2014). Toegepast op geslachtskenmerken, kunnen gender stereotypen gedefinieerd

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

worden als “*universele eigenschappen die aan mannen en vrouwen worden toegeschreven*” (Eagly & Karau, 2002).

Vrouwen worden gestereotypeerd als warm, zachtaardig, vriendelijk, passief, loyaal, bezorgd om het welzijn van anderen en mededogend, terwijl een man eerder wordt gezien als stoer, agressief, assertief, ambitieus, competitief, onafhankelijk, individualistisch, rationeel en een sterkere leider (Alexander & Andersen, 1993; Huddy & Capelos, 2002). Eagly (1987) vat dit samen in twee dimensies: van vrouwen wordt aangenomen dat ze meer eigenschappen hebben van de ‘*communal*’ dimensie, terwijl mannen meer eigenschappen van de ‘*agentic*’ dimensie toegeschreven worden. Sommige studies suggereren echter dat vrouwelijke politici een subtype van vrouwen zijn en dat de stereotypische vrouwelijke kenmerken daarom niet van toepassing zijn op hen (Schneider & Bos, 2014). In dit artikel onderzoeken we dit aspect verder en gaan we na hoe algemene gender stereotypen gereflecteerd worden in de politieke arena en hoe dit percepties van mannelijke en vrouwelijke kandidaten beïnvloedt.

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat kiezers het geslacht van de kandidaat onbewust associëren met bepaalde competenties en overtuigingen (Huddy & Terkildsen, 1993a). In het eerste geval (competenties) induceren de geslachtsgebonden persoonlijkheidskenmerken van een kandidaat de verwachting dat mannen en vrouwen verschillende domeinen van expertise en competentie hebben. Vrouwen worden bijvoorbeeld als competentier gezien in ‘softe’ materies zoals gezondheidszorg, kinderopvang en onderwijs, omdat hun zorgende karakter hier een belangrijke rol speelt. Mannen daarentegen worden als competentier gezien in ‘harde’ materies zoals defensie en financiën, omdat ze hier voordeel halen uit hun assertievere en ambitieuzere karaktertrekken. In het tweede geval (overtuigingen) wordt verwacht dat vrouwelijke kandidaten linkser zijn dan hun mannelijke tegenhangers. Deze linkse perceptie kan gelinkt worden aan de algemene karaktereigenschappen die men toeschrijft aan vrouwen, zoals het idee dat vrouwen zorgzaam en bekommerd om het welzijn van anderen

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

zijn. Bovendien worden ze ook gezien als competentier om sociale en welvaartskwesies aan te pakken (Huddy & Terkildsen, 1993b). Zoals eerder aangehaald, kan dit ook gelinkt worden aan het feit dat, in de context van de VS, de Democratische partij aanzienlijk meer vrouwelijke kandidaten en parlementsleden tellen. In het hoofd van kiezers ontstaat hierdoor een link tussen vrouwen en linkse partijen. Dit vormt een extra reden voor het feit dat vrouwelijke politici als linkser beschouwd worden.

Het bestaan van politieke gender stereotypen kan echter niet los gezien worden van de politieke context (Holman, Merolla, & Zechmeister, 2016). Het is daarom noodzakelijk om het onderzoek naar politieke gender stereotypen uit te breiden naar andere contexten. Een belangrijke contextuele variabele is het kiesstelsel. Proportionele kiessystemen, zoals Vlaanderen, worden gekenmerkt door een hoger aantal vrouwelijke verkozenen en een zeer gefragmenteerd partijstelsel. De 'exposure' theorie (Jennings, 2006) voorspelt dat kiezers die meer blootgesteld worden aan vrouwen in topfuncties, meer gender-neutrale attitudes zullen aannemen ten aanzien van vrouwen in de politiek.

Onze centrale doelstelling is om na te gaan of politieke gender stereotypen aanwezig zijn in Vlaanderen. Hierbij verwachten we dat gender stereotypen op twee manieren tot uiting zullen komen in de politiek: percepties dat vrouwen en mannen verschillende domeinen van competentie hebben en dat ze verschillende ideologische posities innemen. We zijn niet alleen geïnteresseerd in de aanwezigheid van deze politieke gender stereotypen, maar ook in de invulling die eraan gegeven worden en de richting van de waargenomen verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten. Met betrekking tot de verschillende domeinen van competentie verwachten we dat vrouwen, omdat ze doorgaans als sociaal en bezorgd om het welzijn van anderen gezien worden, als competentier beschouwd zullen worden in 'zachte' beleidsdomeinen (Hypothese 1). Omgekeerd verwachten we vrouwen als minder competent beschouwd zullen worden in 'harde' beleidsdomeinen (Hypothese 2). Voor neutrale domeinen

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

verwachten we geen verschillen (Hypothese 3). Met betrekking tot de gepercipieerde ideologische positie verwachten we dat vrouwen in alle beleidsdomeinen als linkser beschouwd zullen worden (Hypothese 4).

4. Methodologisch design

Er werd een experimenteel onderzoeksdesign opgezet waarin fictieve kandidaten voorgesteld werden aan respondenten door middel van korte tekstboodschappen. Hierin werd enkel het geslacht van de kandidaat (mannelijk/vrouwelijk), zijn/haar lijstpositie (lijsttrekker, kandidaat in het midden van de lijst en kandidaat zonder lijstpositie) en een beleidsstandpunt over een bepaald issue vermeld. Er werden zes beleidsissues gekozen: twee die over het algemeen als 'zacht' beschouwd worden (gezondheidszorg en onderwijs), twee eerder 'harde' issues (defensie en financiën) en twee gender-neutrale issues (toerisme en klimaat). De partij van de kandidaat werd niet vermeld en de standpunten namen allemaal een centrumpositie in om de beoordeling van de ideologische positie van de voorgestelde kandidaten niet te beïnvloeden.

Elke respondent moest zes verschillende kandidaten (één voor elk beleidsdomein) beoordelen. Na elke profielschets werd de respondent gevraagd om een vragenlijst in te vullen over de voorgestelde kandidaat alvorens door te gaan naar het volgende profiel. De volgorde van de beleidsdomeinen varieerde per respondent op volledig willekeurige wijze. Er was ook een willekeurige variatie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten.

De gebruikte stimuli bestaan uit verschillende elementen: een tekstbericht, een afbeelding van de kandidatenlijst (waarbij we de positie van de kandidaat op de lijst konden aangeven) en een gezichtssilhouet van de fictieve kandidaat. Dit laatste dient als subtiele hint om het geslacht van de kandidaat kenbaar te maken aan de respondenten. We kozen er bewust voor om niet te werken met foto's, omdat ook de fysieke verschijning van een persoon een invloed

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

zou kunnen hebben op hoe deze persoon gepercipieerd wordt (Lammers et al., 2009). Een voorbeeld van de voorgestelde profielen en de tekstboodschappen is terug te vinden in de Appendix.

Er werden ook manipulatiecontroles in de vragenlijst opgenomen om te verifiëren of respondenten vragen over de kandidaat en de inhoud van de boodschap correct konden beantwoorden. Alle respondenten moesten een vraag over het geslacht van de eerste fictieve kandidaat beantwoorden. Respondenten die deze vraag niet correct konden beantwoorden, konden de vragenlijst niet verder invullen en hun antwoorden werden niet in rekening gebracht voor de data-analyse.

Het grote voordeel van een experimentele aanpak is de mogelijkheid om een aantal (potentieel) interveniërende factoren onder controle te houden. Er werden verschillende maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat enkel onze kernvariabele (het geslacht van de kandidaat) een rol zou spelen in de evaluatie die de respondenten hebben gemaakt. Ten eerste werd de institutionele context constant gehouden door te focussen op Vlaanderen. Ten tweede werd ook gecontroleerd voor de karakteristieken van de respondenten door ze willekeurig te verdelen over de verschillende kandidaten en door vergelijkingen te maken tussen experimentele groepen. Ten derde, door gebruik te maken van fictieve kandidaten, is er geen effect van reeds bestaande (persoonlijke) voorkeuren ten opzichte van bepaalde personen of partijen.

Het experiment werd uitgevoerd in het voorjaar van 2017. Respondenten werden geselecteerd uit het online panel van iVOX, het grootste online panel in Vlaanderen met ongeveer 150.000 potentiële respondenten. 11.837 respondenten ontvingen een uitnodiging om deel te nemen en 4.052 van hen stemden ermee in om deel te nemen. Na het uitsluiten van respondenten die de vraag over het geslacht van de eerste kandidaat niet correct konden

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

beantwoorden, behielden we 2.500 respondenten. Uit deze groep hebben we nog twee soorten respondenten uitgesloten: ‘speeders’ (zij die de survey voltooiden in minder dan de helft van de gemiddelde doorlooptijd) en respondenten die de opzet van het onderzoek door hadden (dit werd getest in een vraag op het einde van de survey). Onze finale steekproef bestaat zo uit 2.362 respondenten. Een beschrijving van de basiskenmerken van de respondenten is terug te vinden in de Appendix (zie Tabel 1).

Dit onderzoek werd uitgevoerd bij een representatieve steekproef van de Vlaamse bevolking. Dit verhoogt de externe validiteit van ons onderzoek. De meeste andere experimentele studies naar politieke gender stereotypen baseren zich op een studentensample. Studenten zijn echter een meer homogene groep (Chang & Hitchon, 2004) en zijn, omdat ze jonger zijn, meer vertrouwd met vrouwen in prominente posities in de politiek. De kans bestaat dus dat zij een meer open houding hebben tegenover vrouwelijke kandidaten (Kahn, 1994). We stelden ook quota (op basis van het geslacht, de leeftijd en het opleidingsniveau van de respondenten) in om de representativiteit van onze respondenten te maximaliseren.

5. Resultaten

Dit onderdeel is opgesplitst in twee delen. In het eerste deel zullen we dieper ingaan op de gepercipieerde issue competentie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten (gerelateerd aan hypothesen 1, 2 en 3). In het tweede deel zal de nadruk liggen op de gepercipieerde ideologische positie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten (gerelateerd aan hypothese 4).

Aangezien we vooral geïnteresseerd zijn in de algemene verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten, wordt het effect van de lijstpositie die de kandidaat bekleedt niet meegenomen in de analyse. De kandidaat-variabele, bestaande uit zes categorieën, werd dan ook opnieuw gecodeerd in een variabele met slechts twee categorieën: mannelijke versus

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

vrouwelijke kandidaat. Bovendien werden de data ook gewogen om effecten van lijstpositie en effecten gerelateerd aan het geslacht van de respondenten uit te sluiten. Dit betekent dat beide categorieën beoordeeld werden door een zelfde aantal mannelijke en vrouwelijke respondenten, en dat er binnen de groep van mannelijke en vrouwelijke kandidaten ook een gelijke verdeling was van lijsttrekkers, kandidaten met een middenpositie en kandidaten wiens lijstpositie niet vermeld werd.

5.1. Competentie-perceptie

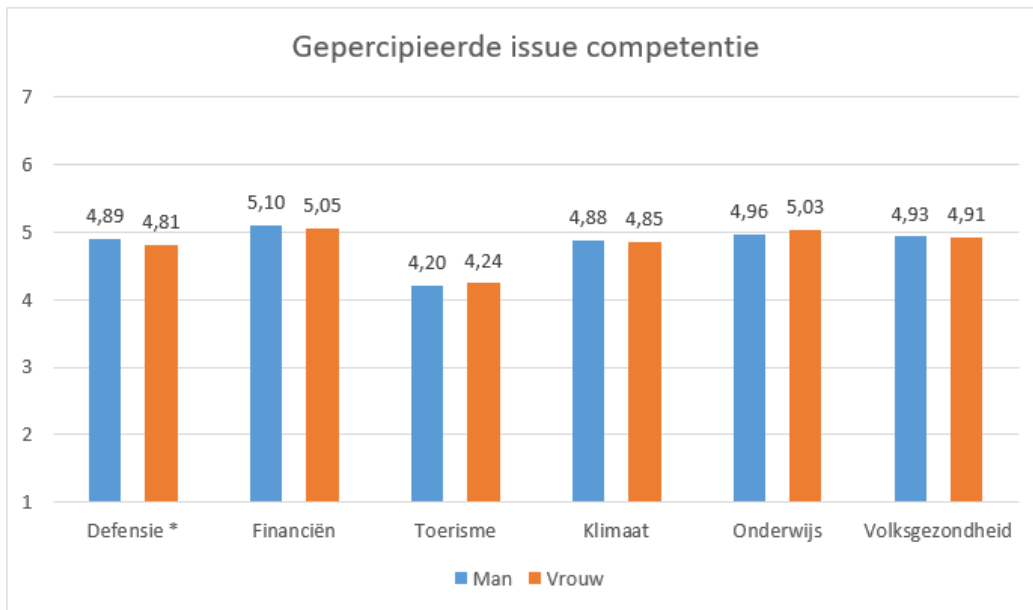
Respondenten werden gevraagd om voor elk beleidsdomein aan te geven hoe competent de voorgestelde kandidaat zou zijn om hierrond een beleid uit te stippelen. De antwoorden moesten aangeduid worden op een (volledig gelabelde) 7-puntenschaal, gaande van 1 (zeer incompetent) tot 7 (zeer competent). De gemiddelde scores voor de competentie van de voorgestelde mannelijke en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein worden weergegeven in Figuur 1. Statistisch significante verschillen worden aangeduid door middel van sterretjes naast de beleidsdomeinen. Meer gedetailleerde resultaten zijn terug te vinden in de Appendix (zie Tabel 2).

Figuur 1: Gemiddelde score voor de gepercipieerde issue competentie voor mannelijke en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein op een schaal van 1 (zeer incompetent) tot 7 (heel competent)

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$ (one-tailed)

De resultaten tonen aan dat er slechts kleine verschillen waar te nemen zijn inzake de issue competentie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten. Deze resultaten zijn dan ook in tegenspraak met onze eerder geformuleerde verwachtingen. Voor de verdere interpretatie van deze resultaten, delen we de beleidsdomeinen in drie groepen in: mannelijke, vrouwelijke en gender-neutrale beleidsdomeinen. Wat de 'harde' beleidsdomeinen (defensie en financiën) betreft, zien we dat de mannelijke kandidaten als competenter ingeschat worden (respectievelijk 4,89 en 5,10 versus 4,81 en 5,05). Dit lijkt een bevestiging te zijn van onze eerste hypothese (H1). Echter enkel voor defensie zijn deze verschillen ook statistisch significant ($p=0.044$).

Wanneer we kijken naar de gender-neutrale beleidsdomeinen (toerisme en klimaat) vinden we, zoals verwacht, geen statistisch significante verschillen. Voor het beleidsdomein toerisme wordt de vrouwelijke kandidaat enigszins competenter beschouwd, maar voor klimaat tekent een omgekeerd patroon zich af. Deze verschillen zijn echter minimaal en niet statistisch

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

significant. In die zin liggen deze resultaten dan ook in lijn met onze verwachting dat kiezers geen groot onderscheid zullen maken tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten inzake gepercipieerde competentie voor gender-neutrale beleidsdomeinen (H2).

Als we kijken naar de vrouwelijke beleidsdomeinen (onderwijs en gezondheidszorg), zien we een ander beeld. Voor het beleidsdomein onderwijs wordt de competentie van de vrouwelijke kandidaat hoger ingeschat (5,03 versus 4,96). Voor het beleidsdomein gezondheidszorg zien we echter een tegenovergestelde trend: de competentie van de mannelijke kandidaat wordt hier hoger ingeschat (4,93 versus 4,91). Ook hier is het verschil zeer minimaal en niet statistisch significant ($p=0.0699$). Onze derde hypothese (H3) moet daarom ook worden weerlegd.

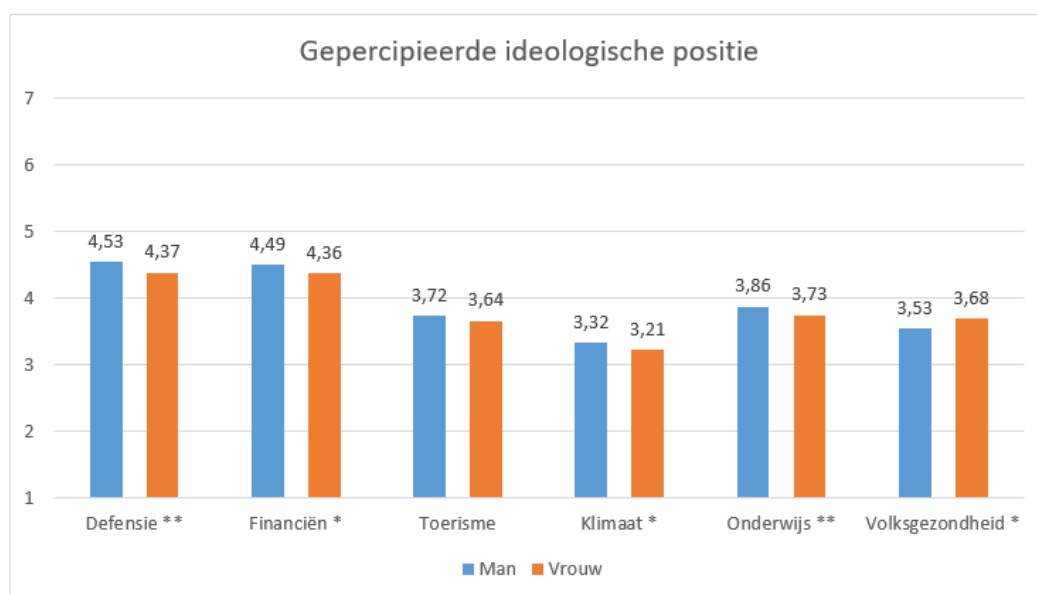
Samengevat lijken er zich weinig verschillen af te tekenen tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten wat betreft gepercipieerde issue competentie. Kiezers schatten (met uitzondering van het beleidsdomein defensie) mannen dus niet competenter in dan vrouwen. Deze resultaten blijven overeind wanneer we rekening houden met het geslacht van de respondenten. De gender solidariteitstheorie stelt dat mannen minder geneigd zullen zijn om vrouwelijke eigenschappen naar waarde te schatten en een voorkeur hebben voor mannelijke leiders. De mannelijke respondenten in onze steekproef maken echter geen onderscheid in hun perceptie van de competentie van vrouwelijke en mannelijke kandidaten.

5.2. Perceptie van de ideologische positie

Een tweede aspect van politieke gender stereotypen heeft betrekking op de verschillende perceptie van de ideologische positie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten. Respondenten werden gevraagd om, binnen elk beleidsdomein, de voorgestelde kandidaten op een links-rechtsschaal te plaatsen, gaande van 1 (zeer links) tot 7 (zeer rechts). De gemiddelde score voor de gepercipieerde ideologische positie van de voorgestelde mannelijke

en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein wordt weergegeven in Figuur 2. Ook hier worden statistisch significante verschillen aangeduid door middel van sterretjes naast de beleidsdomeinen. Meer gedetailleerde resultaten zijn te vinden in de Appendix (zie Tabel 3).

Figuur 2: Gemiddelde score voor de gepercipieerde ideologische positie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein op een schaal van 1 (extreem links) tot 7 (extreem rechts)

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$ (one-tailed)

De resultaten moeten op de volgende manier worden geïnterpreteerd: hoe lager de score, hoe linkser de kandidaat wordt gepercipieerd. De resultaten tonen aan dat de voorgestelde vrouwelijke kandidaten als linkser gezien worden dan hun mannelijke tegenhangers. De verschillen met betrekking tot gepercipieerde ideologische positie zijn duidelijk meer uitgesproken dan die voor gepercipieerde competentie (zie voorgaande analyses). Bovendien zijn deze verschillen ook voor alle beleidsdomeinen, met uitzondering van toerisme, statistisch

significant. Dit geeft aan dat vrouwelijke kandidaten systematisch linkser worden ingeschat. Deze resultaten zijn een duidelijke bevestiging van onze vierde hypothese (H4).

Eén resultaat staat echter haaks op onze verwachtingen: in het beleidsdomein gezondheidszorg wordt de mannelijke kandidaat als linkser ingeschat dan de vrouwelijke (3.53 versus 3.68). Bovendien is dit verschil statistisch significant ($p=0.011$). Dit raadselachtige resultaat is in tegenspraak met onze hypothese en is moeilijk te verklaren. Geen enkele van de mogelijke verklaringen kan bevestigd worden: dit resultaat is niet gerelateerd aan de inhoud van de tekstboodschap en bijkomende analyses tonen aan dat respondenten ook geen link maken met de huidige, (rechts-)liberale minister van Volksgezondheid. Verder is er ook geen verband te vinden met de socio-demografische kenmerken van de respondenten of hun ideologische zelfpositionering.

6. Discussie en conclusie

Het doel van dit artikel was om de aanwezigheid van politieke gender stereotypen in Vlaanderen bloot te leggen. Vlaanderen kan gezien worden als een eerder gender-neutrale context en Vlaamse kiezers worden uitgebreid blootgesteld aan prominente vrouwelijke politici. In die zin kan geargumenteed worden dat de ontwikkeling van stereotype patronen en attitudes hier minder waarschijnlijk is.

Politieke gender stereotypen werden geoperationaliseerd als de verschillende perceptie inzake issue competentie en ideologische positie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten. De verschillen in gepercipieerde competentie zijn eerder gering en niet altijd eenduidig. Vrouwelijke kandidaten worden niet systematisch als minder bekwaam beoordeeld. Geslachtsgebonden kenmerken en competenties hebben alleen effect in een beperkt aantal beleidsdomeinen, zoals bv. defensie. Eerder onderzoek gaf al aan dat defensie beschouwd kan worden als het meest mannelijke beleidsdomein (Lawless, 2004; Holman et al., 2016). Deze

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

bevinding benadrukt ook de potentieel grote impact van de politieke context: vrouwelijke kandidaten kunnen in het nadeel zijn wanneer defensie of veiligheidskwesties hoog op de politieke agenda staan. Anderzijds worden vrouwen niet competenter beschouwd in typisch vrouwelijke beleidsdomeinen, zoals gezondheidszorg. In lijn met 'exposure' theorie (Jennings, 2006) lijkt de toegenomen aanwezigheid van vrouwen in de politieke arena en hun ruime focus op allerhande beleidsdomeinen te resulteren in een minder stereotiepe visie op de competenties van vrouwen.

In termen van ideologische positie, worden vrouwen als linkser ingeschat. Dit komt ook duidelijk naar voor in onze resultaten: wanneer politici een centrumpositie verkondigen (zoals het geval was in onze studie), worden vrouwelijke politici voor alle beleidsdomeinen (behalve gezondheidszorg) als linkser dan mannen ingeschat. Deze bevinding heeft belangrijke repercussies voor de literatuur inzake politieke gender stereotypen, aangezien het de plausibiliteit van de aanwezigheid van vrouwelijke parlementsleden in linkse partijen als verklaring voor deze linkse perceptie in twijfel trekt. Verschillende prominente vrouwelijke politici (ministers en partijleiders) behoren in Vlaanderen tot (centrum-)rechtse partijen, en ook in de buurlanden behoren vooraanstaande vrouwelijke politici tot centrumrechtse (Merkel, May) of zelfs extreemrechtse partijen (Le Pen, Petry). Ondanks het feit dat rechtse partijen eerder met mannelijke stereotypen gelinkt worden (Winter, 2010), worden vrouwelijke kandidaten in Vlaanderen toch steevast als linkser gepercipieerd.

Er moeten dus andere verklaringen zijn voor dit fenomeen. We geven alvast een paar suggesties mee. Ten eerste zou dit kunnen voortvloeien uit de veronderstelling dat vrouwelijke politici in werkelijkheid meer linkse posities, die gericht zijn op het bevorderen van gelijkheid, steunen. Ten tweede kan dit te maken hebben met het feit dat vrouwelijke kiezers meer geneigd zijn om zichzelf als links te beschrijven (Harteveld, Dahlberg, Kokkonen, & Van Der Brug, 2017). Omdat kiezers zich sterker identificeren met kandidaten die het meest

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

op hen lijken, bestaat de kans dat vrouwelijke kiezers hun eigen ideologische positie transfereren naar vrouwelijke politici. Vlaamse vrouwen positioneren zich inderdaad meer aan de linkerkant van het politieke spectrum in vergelijking met Vlaamse mannen en zijn eerder geneigd om te stemmen voor socialistische/linkse partijen (Celis et al., 2015). Ten derde kan dit ook te maken hebben met het soort eigenschappen die doorgaans aan vrouwen toegeschreven worden. Het idee is dat deze eigenschappen eerder van invloed zijn op percepties inzake ideologische positie dan op percepties inzake competentie. De redenering is dan dat vrouwen even goed in staat zijn om bv. het beleidsdomein financiën te behandelen, maar dit eerder vanuit een linkse benadering (meer gericht op gelijkheid) zullen doen.

Samengevat, wanneer we terugrijpen naar de titel van dit artikel, bevestigen onze resultaten de perceptie van linkse vrouwen, maar niet die van competente mannen.

Onze resultaten hebben een aantal belangrijke implicaties. Ten eerste zijn onze bevindingen in tegenspraak met het idee dat de verschillende onderdelen van gender stereotypen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn (Huddy & Terkildsen, 1993a, 1993b; Koch, 2002; Schneider & Bos, 2014): percepties van ideologische posities lijken hier los te staan van percepties inzake competentie. Ten tweede illustreert deze studie dat het geslacht van de kandidaat nog steeds een belangrijke factor in het electoraal proces is. Kiezers gebruiken het geslacht van de kandidaat als cue om hun stemkeuze te maken en koppelen hier conclusies aan vast over de ideologische positionering en overtuiging van kandidaten. Deze stereotypen kunnen een invloed uitoefenen op verschillende stadia van het verkiezingsproces, bijvoorbeeld wanneer vrouwelijke kandidaten al dan niet beslissen om zich kandidaat te stellen, of op welke manier ze campagne zullen voeren.

De politieke impact van deze ideologische stereotypen is niet te onderschatten, omdat dit de kan zorgen voor vertekening bij kiezers, en meer in het bijzonder bij rechtse kiezers, die

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

minder geneigd zullen zijn om voor 'linkse' vrouwen te stemmen. In lijn met Downs' (1957) '*median voter theorem*' kan deze perceptie van linkse vrouwen een electoraal nadeel vormen, omdat de meeste kiezers de voorkeur geven aan standpunten en kandidaten die zich in het midden van het politieke spectrum bevinden. Het is, in dat opzicht, belangrijk om te benadrukken dat alle voorgestelde kandidaten een centrumpositie innamen in hun boodschap. We weten echter niet of dit nadeel ook van toepassing is voor vrouwelijke kandidaten in rechtse partijen, voor wie een meer linkse perceptie eigenlijk als een voordeel kan worden gezien.

Hoewel kiezers een dergelijke perceptie over de ideologische positie van vrouwelijke kandidaten kunnen hebben, betekent dit niet noodzakelijk dat ze ook wordt toegepast. Bauer (2015) betoogt dat stereotypen activering vereisen voordat kiezers hier ook daadwerkelijk gebruik van maken om vrouwelijke kandidaten te evalueren. Dit hangt, onder andere, af van het soort informatie dat kiezers over een kandidaat hebben. Daarom is het belangrijk voor vrouwelijke kandidaten om strategisch te zijn in hun campagneboodschappen. Verder stellen Holman et al. (2016) dat kiezers minder geneigd zijn om stereotypen toe te passen in aanwezigheid van andere informatie. Vooral de wisselwerking tussen het geslacht en de partij-affiliatie van de kandidaat is in dat opzicht belangrijk, omdat dit laatste het idee van de linkse ideologische positionering van vrouwen kan overtreffen. Verder onderzoek moet dit verder uitspitten.

Onze resultaten tonen aan dat zelfs in contexten waar kiezers intensief zijn blootgesteld aan vrouwelijke politici en waar vrouwelijke kandidaten evenredig verspreid zijn over de verschillende partijen, stereotype percepties over de ideologische positie van vrouwen nog steeds aanwezig zijn. Het zou daarom nuttig zijn om deze studie in andere contexten en regio's te herhalen. Op die manier kunnen we de mechanismen achter het effect verder ontrafelen. Dit kan ons meer inzichten bijbrengen over welke elementen (het kiesstelsel op zich, of één

19

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

of meer van de gevolgen ervan, zoals het aandeel verkozen vrouwen, of de politieke cultuur) cruciaal zijn voor het creëren van een context waarin stereotype patronen minder kans hebben om tot uiting te komen.

7. Bronnen

Alexander, D., & Andersen, K. (1993). Gender as a Factor in the Attribution of Leadership Traits. *Political Research Quarterly*, 46(3), 527-545.

André, A., Pilet, J.-B., & Wauters, B. (2010). Voorkeurstemmen bij de regionale verkiezingen van 2009: gebruik en motieven. In K. Deschouwer, P. Delwit, M. Hooghe, & S. Walgrave (Eds.), *De stemmen van het volk. Een analyse van het kiesgedrag in Vlaanderen en Wallonië op 10 juni 2009*. Brussel: Brussels University Press.

Bauer, N. M. (2015). Emotional, sensitive, and unfit for office? Gender stereotype activation and support female candidates. *Political Psychology*, 36(6), 691-708.

Celis, K., & Erzeel, S. (2015). Beyond the Usual Suspects: Non-Left, Male and Non-Feminist MPs and the Substantive Representation of Women. *Government and Opposition*, 50(01), 45-64. doi:doi:10.1017/gov.2013.42

Chang, C., & Hitchon, J. C. B. (2004). When does gender count? Further insights into gender schematic processing of female candidates' political advertisements. *Sex Roles*, 51(3-4), 197-208.

Deschouwer, K. (2012). *The politics of Belgium: governing a divided society*. London: Palgrave Macmillan.

Dolan. (2014). Gender Stereotypes, Candidate Evaluations, and Voting for Women Candidates What Really Matters? *Political Research Quarterly*, 67(1), 96-107.

Downs, A. (1957). An economic theory of political action in a democracy. *Journal of Political Economy*, 65(2), 135-150.

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation* Erlbaum. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological review*, 109(3), 573.

Goeminne, B., & Swyngedouw, M. (2007). De glimlach van de kandidaat? Kiezersvoorkeuren in kandidaatskenmerken. In M. Swyngedouw, J. Billiet, & B. Goeminne (Eds.), *De Kiezer Onderzocht. De verkiezingen van 2003 en 2004 in Vlaanderen*. . Leuven: Leuven University Press.

Harteveld, E., Dahlberg, S., Kokkonen, A., & Van Der Brug, W. (2017). Gender Differences in Vote Choice: Social Cues and Social Harmony as Heuristics. *British Journal of Political Science*, 1-21. doi:10.1017/S0007123417000138

Holman, M. R., Merolla, J. L., & Zechmeister, E. J. (2016). Terrorist threat, male stereotypes, and candidate evaluations. *Political Research Quarterly*, 69(1), 134-147.

Huddy, L., & Capelos, T. (2002). Gender stereotyping and candidate evaluation. In V. C. Ottati, E. J. Posavac, J. Edwards, F. B. Bryant, R. S. Tindale, D. C. O. O'Connell, L. Heath, & Y. Suarez-Balcazar (Eds.), *The social psychology of politics* (pp. 29-53). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

Huddy, L., & Terkildsen, N. (1993a). The consequences of gender stereotypes for women candidates at different levels and types of office. *Political Research Quarterly*, 46(3), 503-525.

Huddy, L., & Terkildsen, N. (1993b). Gender stereotypes and the perception of male and female candidates. *American Journal of Political Science*, 37, 119-147.

Jennings, M. K. (2006). The gender gap in attitudes and beliefs about the place of women in American political life: A longitudinal, cross-generational analysis. *Politics & Gender*, 2(2), 193-219.

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Kahn, K. F. (1994). Does gender make a difference? An experimental examination of sex stereotypes and press patterns in statewide campaigns. *American Journal of Political Science*, 38(1), 162-195.

Kahn, K. F. (1996). *The political consequences of being a woman: How stereotypes influence the conduct and consequences of political campaigns*. New York: Columbia University Press.

Kantola, & L. S. Weldon (Eds.), *The Oxford Handbook of Gender and Politics* (pp. 554-578).

New York: Oxford University Press. Koch, J. W. (2002). Gender stereotypes and citizens' impressions of House candidates' ideological orientations. *American Journal of Political Science*, 46, 453-462.

Krook, M. L., & Schwindt-Bayer, L. (2013). Electoral institutions. In G. Waylen, K. Celis, J.

Lammers, J., Gordijn, E. H., & Otten, S. (2009). Iron ladies, men of steel: The effects of gender stereotyping on the perception of male and female candidates are moderated by prototypicality. *European journal of social psychology*, 39(2), 186-195.

Lawless, J. L. (2004). Women, war, and winning elections: Gender stereotyping in the post-September 11th era. *Political Research Quarterly*, 57(3), 479-490.

Matland, R. E. (1994). Putting Scandinavian equality to the test: An experimental evaluation of gender stereotyping of political candidates in a sample of Norwegian voters. *British Journal of Political Science*, 24(2), 273-292.

Norris, P., & Lovenduski, J. (1993). 'If only more candidates came forward': supply-side explanations of candidate selection in Britain. *British Journal of Political Science*, 23(3), 373-408.

Phillips, A. (1995). *The politics of presence*. Oxford: Oxford University Press.

Pitkin, H. F. (1967). *The concept of representation*. Berkeley: University of California Press.

Sapiro, V. (1981). If US Senator Baker were a woman: An experimental study of candidate images. *Political Psychology*, 3(1/2), 61-83.

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Schneider, M. C., & Bos, A. L. (2014). Measuring stereotypes of female politicians. *Political Psychology, 35*(2), 245-266.

8. Appendix

Tabel 1: Beschrijving van het sample - gewogen voor geslacht en leeftijd (N=2362)

Gender	
Man	50,3%
Vrouw	49,7%
Leeftijd	
<37	27,0%
37 - 56	36,9%
57+	36,1%
Opleidingsniveau	
Geen diploma	0,8%
Lager onderwijs	2,8%
Lager middelbaar onderwijs	16,8%
Hoger middelbaar onderwijs	37,3%
Niet-universitair hoger onderwijs	24,5%

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Universitair onderwijs	17,8%
Gemiddelde links-rechtspositionering (1=zeer links, 7=zeer rechts)	3,98
Partijvoorkeur	
CD&V	13,7%
Groen	16,1%
N-VA	34%
Open VLD	10,4%
PVDA	6,6%
Sp.a	9,3%
Vlaams Belang	10%
Hoe vaak volgt men de politieke actualiteit?	
Dagelijks	54,1%
2-3 maal per week	22,8%
Eenmaal per week	8,0%
Minder dan eenmaal per week	10,6%
Nooit	4,5%

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Tabel 2: Gemiddelde score voor de gepercipieerde issue competentie voor mannelijke en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein op een schaal van 1 (zeer incompetent) tot 7 (heel competent)

	4,89 (N=1174)	4,81 (N=1176)	0,044 *
	5,10 (N=1180)	5,05 (N=1172)	0,178
	4,20 (N=1146)	4,24 (N=1202)	0,234
	4,88 (N= 1167)	4,85 (N=1180)	0,283
	4,96 (N=1168)	5,03 (N=1178)	0,055
	4,93 (N=1173)	4,91 (N=1174)	0,350

Tabel 3: Gemiddelde score voor de gepercipieerde ideologische positie van mannelijke en vrouwelijke kandidaten voor elk beleidsdomein op een schaal van 1 (extreem links) tot 7 (extreem rechts)

	4,53 (N=1174)	4,37 (N=1176)	0,001 **
	4,49 (N=1180)	4,36 (N=1172)	0,011 *
	3,72 (N=1146)	3,64 (N=1202)	0,072

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

	3,32 (N= 1167)	3,21 (N=1180)	0,022 *
	3,86 (N=1168)	3,73 (N=1178)	0,008 **
	3,53 (N=1173)	3,68 (N=1174)	0,011 *

Voorgestelde kandidaatprofielen

"Ik ben **kandidaat X** en ik ben **lijsttrekker** voor mijn partij. Mijn standpunten inzake **defensie** zijn de volgende: om als klein land internationaal een rol van betekenis te kunnen spelen, is er nood aan een geloofwaardige **diplomatie**. Een klein, maar efficiënt Belgisch **leger** moet, in navolging van onze buurlanden, zijn rol kunnen spelen als volwaardige partner binnen de **NAVO**, waarbinnen samengewerkt wordt met andere landen zoals de VS.

Een realistisch investeringstraject moet toelaten om defensie klaar te stomen voor de **toekomstige veiligheidsuitdagingen**. Hiermee tonen we aan dat we **internationale solidariteit** ernstig nemen en kunnen we ook op lange termijn de bijdragen blijven leveren waarvoor we vandaag internationaal worden **erkend**."

Kandidaat X
Lijsttrekker

☒	Kandidaat X
☐	Kandidaat 2
☐	Kandidaat 3
☐	Kandidaat 4
☐	Kandidaat 5
☐	Kandidaat 6
☐	Kandidaat 7
☐	Kandidaat 8
☐	Kandidaat 9
☐	Kandidaat 10
☐	Kandidaat 11
☐	Kandidaat 12
☐	Kandidaat 13
☐	Kandidaat 14
☐	Kandidaat 15
☐	Kandidaat 16
☐	Kandidaat 17
☐	Kandidaat 18
☐	Kandidaat 19
☐	Kandidaat 20

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

"Ik ben **kandidate X** en ik sta op **plaats 11**. Dit zijn mijn standpunten inzake **onderwijs**: het onderwijs in Vlaanderen is van een **hoog niveau**, en daar mogen we best trots op zijn. Op al het goede kunnen we verder bouwen; de **knelpunten** moeten gericht en verstandig opgelost worden.

Investerings in **schoolgebouwen** en het creëren van **bijkomende plaatsen** zijn daarbij van groot belang. De komende 3 jaren zullen we **150 miljoen euro** investeren voor extra plaatsen in steden en gemeenten die door de groei van de bevolking met **plaatsgebrek** kampen. We zullen bovendien ook werk maken van een **permanent toezicht** op de toegekende middelen, om erop toe te zien dat de deze middelen ook resulteren in extra plaatsen op het terrein zelf."

Kandidate X
Plaats 11

☐	Kandidaat 1
☐	Kandidaat 2
☐	Kandidaat 3
☐	Kandidaat 4
☐	Kandidaat 5
☐	Kandidaat 6
☐	Kandidaat 7
☐	Kandidaat 8
☐	Kandidaat 9
☐	Kandidaat 10
☒	Kandidate X
☐	Kandidaat 12
☐	Kandidaat 13
☐	Kandidaat 14
☐	Kandidaat 15
☐	Kandidaat 16
☐	Kandidaat 17
☐	Kandidaat 18
☐	Kandidaat 19
☐	Kandidaat 20

"Ik ben **kandidaat X** en ik ben **lijsttrekker** voor mijn partij. Mijn standpunten inzake **toerisme** zijn de volgende: toerisme en vakantie spelen een belangrijke rol in ons leven. De Vlaamse toeristische sector moet verder groeien als een performante en duurzame sector. Centraal in ons toerismebeleid staan enkele **toeristische hefboomprojecten**. Hierbij wil ik 1,3 miljoen euro investeren in de bouw van 44 vakantieverblijven, verspreid over heel Vlaanderen. Met dat geld moet gewerkt worden aan meer gezinsvriendelijkheid en betere toegankelijkheid.

Deze investering moet gericht zijn op onze belangrijkste **toeristische troeven**: fietsen, wandelen, tafelen, kunst, erfgoed, landschap, diamant en mode. Deze zaken maken bovendien ook het **leven** van onze burgers **aangenaam**, als ook zij de kans krijgen om hiervan te genieten."

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

“Ik ben **kandidate X** en ik sta op **plaats 11**. Dit zijn mijn standpunten inzake **klimaat**: de opwarming van de aarde is de **uitdaging van de 21^e eeuw**. Vlaanderen moet voldoende ambitie hebben om de Belgische **klimaatdoelstellingen** te bereiken. Ik pleit hierbij voor ambitieuze maar tegelijk ook realistische lange termijn broeikasgasreductiedoelstellingen.

Voor het Vlaams aandeel in de reductie van de **broeikasgasuitstoot** moeten we de komende jaren een **gradueel traject** volgen om tegen **2020** een daling van 15,7% te realiseren. Verstandiger omgaan met energie en het gebruiken van **hernieuwbare energiebronnen** kan aldus een belangrijke bijdrage leveren om de **klimaatdoelstellingen te realiseren**”

“Ik ben **kandidaat X**. Mijn standpunten inzake **financiën** zijn de volgende: een begroting in **evenwicht** geeft toekomstperspectief aan de generaties van morgen. Dat is in deze onzekere economische tijden geen makkelijke opdracht. Toch moet het onze bedoeling zijn om een **gezond economisch beleid** te voeren en **geen facturen** door te schuiven naar de volgende generaties.

Zeker nu de effecten van de vergrijzing steeds duidelijker worden, is een begroting in evenwicht een noodzakelijke voorwaarde om ons **toekomstige welvaart** veilig te stellen. Het is daarbij ook belangrijk dat we een doorlopende **monitoring** en **bijsturing** van de begroting voorzien.”

“Ik ben **kandidate X**. Dit zijn mijn standpunten inzake **gezondheidszorg**: de uitbouw en versterking van de gezondheidszorg is cruciaal, zeker gelet op de **stijgende nood** aan **goede chronische zorg**, geestelijke gezondheidszorg en ouderenzorg.

Ik ijver voor een zorgmodel waarbij de **individuele patiënt** meer betrokken wordt bij de beslissingen omtrent zijn/haar eigen zorg. We moeten er alles aan doen om de individuele patiënt sterker te maken en als **volwaardige partner** te beschouwen in de zorgrelatie, want dat is hij ook. De individuele patiënt moet zoveel mogelijk zelf zijn **zorgtraject** mee vorm geven. Daarnaast is het ook belangrijk om het **sociaal netwerk** van de patiënt te versterken.”

Working Papers Colloque *Sophia* Colloquium

Genderstudies in Belgium. A State of the Art

Bruxelles-Brussel 19/20-10-2017

Contact:

Robin.Devroe@UGent.be - Universiteitsstraat 8, 9000 Gent - www.gaspar.ugent.be

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/).